

Õiguskantsler

Teie 20.03.2021 nr

Meie 22.04.2021 nr 6-1/210807/2102868

Täitemenetluse tõhusus ja kohtutäituri tasu hagi tagamise korral

[]

Palusite õiguskantsleril analüüsida täitemenetluse seadustiku sätteid olukorras, kus kohtulahendi kohaselt tuleb õigustatud isikule tagada eluks esmavajalik – praegusel juhul vesi –, kuid isikute omavoli tagajärjel on veele juurdepääs takistatud. Märkisite, et ilma veeta on jäetud ka teisel kinnistul elav 80-aastane inimene. Küsisite, kas Riigikohtu lahendis nr 3-2-1-47-03 väljendatud seisukoht, et täitekulud kannab võlausaldaja, kehtib ka sel juhul, kui võlgnik pahatahtlikult takistab täitemenetlust.

Täitemenetluse seadustikku ei ole põhjust pidada põhiseadusega vastuolus olevaks. Täitemenetluse seadustik võimaldab kohtutäituri menetluse läbi viia kiiresti ja tõhusalt ka siis, kui kohtulahendiga kohustatakse isikut midagi tegema või millestki hoiduma (nt kohustatakse isikut kinnistu veevarustust taastama ja hoiduma veeühenduse katkestamisest). Kui kohtutäitur ei kasuta kõiki seadusega lubatud abinõusid täitedokumendi täitmiseks, siis on küsimus seaduse kohases rakendamises, mitte selles, kas seadus vastab põhiseadusele. Paraku ei saa seadustega alati vältida inimeste pahatahtlikkust ega süsteemi kuritarvitamist.

Hagi tagamise korral kohtutäituri tasu maksmise kohustus sissenõudja poolt tuleneb seadusest.

Täitemenetluse tõhusus

[Tsiiviilkohtumenetluse seadustiku](#) kohaselt on jõustunud kohtumäärus, sh hagi tagamise määrus menetlusosalistele kohustuslik ja seda tuleb täita (TsMS § 457 lg 1, § 461 lg 1, § 463 lg 2). Poolel on õigus nõuda kohtulahendi sundtäitmist (TsMS § 206 lg 3 lause 1, TsMS § 461 lg 3).

Põhiseaduse §-dest 14, 15 ja 32 tuleneb riigi kohustus luua eelkõige võlausaldajate kaitseks toimiv täitesüsteem ja tagada, et konkreetses asjas oleks võimalik korraldada täitemenetlus (Riigikohtu üldkogu 28.01.2018 osaotsus nr [2-15-17249](#), punktid 70 ja 79). Täitemenetluse peamine eesmärk on sissenõudja nõude rahuldamine võimalikult tõhusalt ning sõltumata kohustatud isiku suhtumisest õigusvaidluse tulemusse. Riigikogul on avarad võimalused otsustada, kuidas täitesüsteemi kujundada. Samas on Riigikogu kohustatud kehtestama normid, mis piisava tõenäosusega ja piisaval määral tagaksid põhiõiguste teostumise ja kaitse (Riigikohtu üldkogu 22.03.2011 otsus nr [3-3-1-85-09](#), p-d 74, 75). Põhiõigusi oleks rikutud, kui olemasolevas õigusaktis ei oleks vajalikke norme kehtestatud (vt nt Riigikohtu 10.04.2018 määrus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr [5-17-42/9](#), p 36).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

[Täitemenetluse seadustiku](#) alusel täidetakse mh nõuded, mis tulenevad jõustunud või viivitamata täitmisele kuuluvast kohtuotsusest ja -määrusest tsiviilasjas (TMS § 2 lg 1 p 1).

Menetluse läbiviimise tähtaega ei ole seaduses sätestatud. Samas on kohtutäitur kohustatud viivitamata võtma tarvitusele kõik seadusega lubatud abinõud täitedokumendi täitmiseks (TMS § 8). Seetõttu võib eeldada, et kohtutäitur võtab isiku õigustatud huvide kaitseks kiiresti kasutusele kõik seaduses lubatud abinõud täitedokumendi täitmiseks.

Kui tegemist on mingisuguse teo tegemiseks või millestki hoidumiseks kohustavate lahenditega (nt kohustatakse isikut kinnistu veevarustust taastama ja hoiduma veeühenduse katkestamisest), siis abinõud selliste täitedokumentide täitmiseks on sätestatud TMS §-s 178 jj.

TMS § 182 reguleerib täitemenetlust asendatava toimingute tegemiseks, st toimingute tegemist, mida saab teha teine isik võlgniku eest (nt ehitus- või remonditööd, sõidukite teisaldamine või midagi muud, mida võib tellida teenusena). Kui võlgnik ei täida kohustust teha mingi toiming, mida saab teha ka kolmas isik, võib kohtutäitur lubada sissenõudjal lasta toiming teha võlgniku kulul. Seega, kui kohustuse täitja ei ole tulemuse seisukohast oluline, võib kohustuse täitmise tellida kolmandalt isikult ning toimingute tegemise kulud nõuda sisse võlgnikult.

Täitemenetlust asendamatu toimingute tegemiseks on reguleeritud TMS §-s 183. Asendamatu on toiming, mida keegi teine võlgniku eest teha ei saa – sellisel juhul on tegu isikliku iseloomuga kohustusega (nt kinnistule juurdepääsu võimaldamine). Kohtutäitur võib määrata võlgnikule sunniraha, kui toimingut saab teha üksnes võlgnik ise, kuid ta ei tee seda määratud tähtpäevaks või kui võlgnik rikub kohustust teatud toimingut taluda või toimingut hoiduda. Sunniraha määratakse TMS § 26¹ kohaselt. Esmakordsel määramisel ei ole sunniraha väiksem kui 192 eurot ega suurem kui 767 eurot, korduval sunniraha määramisel ei ole sunniraha suurem kui 1917 eurot (TMS § 26¹ lg 4 lause 2). Sunniraha on võimalik määrata korduvalt kuni kohustuse täitmiseni (TMS § 26¹ lg 9). Sunniraha peaks motiveerima võlgnikku kohustust täitma, kusjuures sunniraha tasumine ei vabasta võlgnikku täitedokumendi täitmise kohustusest. Kui praegusel juhul on veevarustuse taastamise võimalus üksnes võlgnikul endal, siis on tegu asendamatu toiminguga, ja kui ta seda ei tee määratud tähtpäevaks, võib kohtutäitur määrata võlgnikule sunniraha.

Ka asendamatu toimingute puhul (avalikult kasutatavalt teelt kinnistule juurdepääsu takistamise korral) on Riigikohus pidanud sissenõudja tõhusa õiguskaitse huvides võimalikuks tõlgendada TMS §-e 183, 182 ja 26¹ selliselt, et kohtutäituril on õigus täitemenetluse käigus otsustada, kas määrata võlgnikule sunniraha TMS § 183 alusel või kohaldada TMS § 182 – olenevalt konkreetse täitemenetluse asjaoludest ja võlgniku rikkumise iseloomust ning intensiivsusest, sh mõjust õigustatud isiku põhiõigustele (Riigikohtu 06.06.2018 määrus tsiviilasjas nr [2-17-8643](#), p 20.4).

Kohtutäituri tegevust täitemenetluse korraldamisel (nt täitetoimingute tegemisest keeldumise korral) on võimalik vaidlustada täitemenetluse seadustiku §-des 217–218 sätestatud korras, lõppastmes kohtus.

Täitemenetluse seadustik ei välista ega piira sissenõudja õigust nõuda võlgnikult täitedokumendi täitmata jätmisega tekitatud kahju hüvitamist (TMS § 186 lg 2). Eraõiguslikus suhtes tekitatud kahju hüvitamist reguleerib [võlaõigusseadus](#).

Kui inimesel puudub juurdepääs joogi- ja tarbeveele, saab ta vajaduse korral taotleda abi kohalikult omavalitsuselt. Kohalik omavalitsus korraldab sotsiaalteenuste (nt koduteenus, eluruumi tagamise teenus), sotsiaaltoetuste, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi andmist (vt [sotsiaalhoolekande seadus](#)).¹ Kohalik omavalitsus peab välja selgitama abi taotlenud inimese abivajaduse ja määrama sellele vastava abi. Praegusel juhul võib abi seisneda näiteks vee toimetamises kinnistule, aga ka teise eluruumi kasutamise võimaldamises kuni kohase lahenduse leidmiseni (naabriga kompromissi sõlmimine, puurkaevu rajamine oma kinnistule vm).

Kohtutäituri tasu hagi tagamise korral

[Kohtutäituri seaduse](#) kohaselt on kohtutäituri ametitoimingud tasulised. Kohtutäituri on õigus võtta ametitoimingu eest tasu ja nõuda sellega seotud kulude hüvitamist kohtutäituri seaduses sätestatud juhtudel, ulatuses ja korras (KTS § 28 lõiked 1 ja 2). Kohtutäituri tasu võib koosneda menetluse alustamise tasust, menetluse põhitasust ja täitetoimingu lisatasust (KTS § 29 lg 1). Kohtutäituri tasule lisandub käibemaks (KTS § 32 lg 3).

Täitemenetluses tuleb täitekulud ja kohtutäituri tasu maksta üldjuhul võlgnikul (vt TMS §-d 37 ja 38, KTS § 30 lõiked 1 ja 2). Erandina on kohtutäituri tasu maksmiseks kohustatud isik võlausaldaja juhul, kui täidetakse hagi tagamise määrust (KTS § 38 lg 4 lause 1).² Hagi tagamine on tsiviilkohtumenetluse toiming ning tsiviilkohtumenetluses kehtib põhimõte, et toimingu taotleja katab selle kulud, alates hagi esitamisel tasutavast riigilõivust kuni muude menetluskuludeni (TsMS § 146 lg 1 p 1). Menetluskuludeks (kohtuvälisteks kuludeks) on mh kohtutäituri tasu hagi tagamise eest ja hagi tagamise määruse täitmise kulud (TsMS § 138 lg 1, § 144 p 5). Need kulud koos kohtumenetluse kuludega võib lasta hiljem kohtul teiselt poolelt välja mõista. Arvestades seda, et hagi tagamise taotlust lahendades kohus hagi sisuliselt läbi ei vaata, on sellise lahenduse eesmärk vältida kergekäelist või pahatahtlikku toimingu taotlemist teise poole kulul, kellel ei ole võimalik end selliste kulude eest kaitsta (tal on võimalik tagatud hagi rahuldamata jätmisel nõuda hiljem üksnes hagi tagamisega tekitatud kahju hüvitamist, TsMS § 391).

Seega on seaduses üheselt kirjas, et hagi tagamise määruse täitmise eest peab kohtutäituri tasu maksuma üldjuhul isik, kes taotles hagi tagamise abinõu rakendamist, ning seda olenemata sellest, kas võlgnik on täitemenetlust takistanud või mitte.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristel Lekko 693 8404, Kristel.Lekko@oiguskantsler.ee

¹ Sotsiaalteenuste kohta leiab teavet Sotsiaalministeeriumi veebilehelt www.sm.ee/et/sotsiaalteenused.

² Hagi tagamise korras määratud elatise sissenõudmise eest maksab kohtutäituri põhitasu võlgnik, KTS § 38 lg 4 lause 2.